

Karolina Kmiecik-Jusięga
Akademia Ignatianum w Krakowie

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej:

Nowe wyzwania profilaktyki,

Lublin, 26–27.05.2015

„Narastające w ostatnich latach niepokojące zjawiska społeczne, dehumanizacja relacji międzyludzkich, kwestionowanie obowiązujących dotychczas wartości, ról i wzorców czy manipulacje faktami i pojęciami sprawiają, iż człowiek staje się coraz mniej dojrzały (tzw. nastolatyzacja dorosłych), tracąc zdolność odróżniania realnego świata od rzeczywistości wirtualnej, lekceważący faktyczne zagrożenia, sterowany przez osoby i środowiska wpływu, a przez to coraz bardziej zdezorientowany w świecie. Uciekając przed swoimi słabościami i lękami, poszukując oparcia i bezpieczeństwa, nie mając jednoznacznych wartości i nie odnajdując czytelnego drogowskazów, sięga po działania, które zamiast ratunku niosą zniszczenie”¹ – piszą organizatorzy VI Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Nowe wyzwania profilaktyki* (organizowanej w ramach cyklu: *Problemy współczesnej profilaktyki*). Dwudniowe wydarzenie naukowe podzielone było na dwa panele ogólne i tematyczne dotyczące: profilaktyki w świecie wirtualnym, w grupach patologicznych i szczególnego zagrożenia, w szkole oraz zagadnień związanych z hazardem i profilaktyką zdrowotną. Organizatorem konferencji była Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie.

Konferencja rozpoczęła się od odczytania referatu prof. Zbigniewa Gasia, który jest jednym z najwybitniejszych naukowców

¹ Zob. <www.wsei.lublin.pl> (dostęp: 20.06.2015).

zajmujących się w Polsce w profesjonalny sposób profilaktyką społeczną. Jego publikacje od ponad 20 lat stanowią trzon literatury obowiązkowej dla pedagogów i profilaktyków szkolnych. Podobne słowa można odnieść do publikacji ks. dra Marka Dziewieckiego, który jako następny prelegent rozważał problemy związane z promocją więzi i wartości w dzisiejszej rzeczywistości społecznej.

Z punktu widzenia uczestnika istotne i inspirujące zarazem były wykłady prowadzące do refleksji nad stanem nauk społecznych w ogóle. Jednym z nich był wykład prof. Mariusza Jędrzejki pt. „Zawirowany» świat ponowoczesności – od dorosłych nastolatków do niedojrzałych dorosłych. Przyczynki do poszukiwań etiologii dezorganizacji społecznej, uzależnień i zachowań ryzykownych”. Profesor stwierdził, iż najprawdopodobniej my, dorośli, straciliśmy kontrolę nad młodym pokoleniem. Czy kiedykolwiek ją mieliśmy i czy powinniśmy ją odzyskać? Czy wreszcie „przejęcie sterów” przez młodych stało się nieodwracalnym faktem i w jaki sposób w związku z tym powinniśmy rozumieć kwestie związane z autorytetem, dążeniem do dojrzałości i dojrzałą osobowością? Brak kontroli wiąże się, według prelegenta, z malejącymi kompetencjami pedagogicznymi rodziców i nauczycieli, ze zdemoralizowaniem sfery politycznej, niekompetencją decydentów i antyaksjologiczną ofensywą środowisk promujących postmodernistyczne antywartości.

Następnie dr Andrzej Margasiński, poruszając się w tematyce genderowej, podjął dyskusję na temat współczesnych poglądów na płęć, poczucie tożsamości i orientacji seksualnej. Porównał definicje osobowości i przytoczył badania, w których autorzy wnioskuje o ewidentnych różnicach między płcią męską i żeńską, a tym samym potwierdzają tezę o radykalnej odmienności kobiety i mężczyzny. Odmiennosc ta jest zaś przyczyną idealnego uzupełniania się obu płci w związkach heteropłciowych.

Ostatnie wystąpienie w przedobiednim panelu dotyczyło agresji rówieśniczej on-line. Prof. Jacek Pyżalski, wieloletni praktyk i naukowiec, omówił badania dotyczące zachowań agresywnych w Internecie. Stwierdził, że bardzo często posługujemy się schematami w myśleniu o młodzieży, uważamy, że większość ma problem z agresją, uzależnieniami i innymi zachowaniami ryzykownymi. Nic bardziej mylnego. Profesor podkreślił, że wiele badań obala ten mit, a agresja w świecie wirtualnym to ta, która najczęściej ma swoje źródło w świecie rzeczy-

wistym. W profilaktyce więc nie należy odwozić dzieci od Internetu, ale go oswajać, traktować jako „narzędzie do zapobiegania”.

Po panelu głównym rozpoczęto prace w trzech grupach tematycznych. Pierwsza zogniskowana była na problemach wynikających z uczestnictwa w cyberświecie. Dyskutowano o profilaktyce w sytuacji narastającej społecznej anomii, seksualizacji w przestrzeni publicznej i omawiano aktywność pokolenia cyfrowego w Internecie w kontekście funkcjonowania w środowisku rodzinnym. Druga grupa poruszała tematy niejako na „obrzeżach profilaktyki”. Debatowano o rolach społecznych dziewcząt, które należą do subkultury metalowców, o programie dla osób stosujących przemoc domową, o samoocenie i systemie wartości osób uczęszczających na spotkania grup AA, o więziennym rodzicielstwie i systemowych podstawach profilaktyki przestępczości gwałtownej. W trzeciej grupie omawiano zaś kwestie wychowania do wartości, podejścia w profilaktyce do dzieci zdolnych, czynniki ochronne i rolę nauczycieli w działaniach zapobiegawczych. Zaznaczono, iż uzdolnienia, jeśli są zauważone i pozytywnie wzmacniane przez rodziców i wychowawców, stanowią ważny czynnik ochronny przed zachowaniami ryzykownymi. Natomiast profilaktyka szkolna winna być skierowana w dużej mierze na wzmacnianie autorytetu nauczyciela poprzez samokształcenie i doskonalenie profesjonalnej autonomii pracowników szkół.

W drugim dniu konferencji prof. Bożydar Kaczmarek z WSEI w Lublinie w interesującym wystąpieniu pt. „O neuropsychologicznych podstawach komunikowania się ze szczególnym zwróceniem uwagi na aspekty pragmatyczne i filtr emocjonalny” omówił precyzyjnie funkcjonowanie mózgu, jego zaburzenia w aspekcie komunikacji interpersonalnej oraz postulował połączenie neurobiologii, psychiatrii, psychologii i medycyny w celu rozwijania interdyscyplinarnych badań. Podkreślił znaczenie słuchania empatycznego i roli porozumiewania się w pracy profilaktyka. Kolejny prelegent, dr Piotr Kwiatkowski, wpisał się w referat poprzednika, prezentując słuchaczom dobrze znaną koncepcję *resilience* w kontekście neurogenetyki.

Dr Krzysztof Wojcieszek omówił natomiast i uargumentował podstawowy cel działań profilaktycznych i wychowawczych, czyli abstynencję. Dziś wydaje się, że uśredniony moment inicjacji (alkoholowej, tytoniowej czy narkotykowej) niejako determinuje decydujących do obniżania wieku, od którego można używać środków

psychoaktywnych. Pojawia się też u niektórych specjalistów postulat rezygnacji z celu jakim jest abstynencja. Prelegent zapytał, czy nie jest to aby kapitulacja wychowania? Dalej dr Wojcieszek uporządkował paradygmaty profilaktyki na stary (według którego celem jest abstynencja) i nowy (dążenie do redukcji szkód), podając argumenty naukowe i pragmatyczne. Postulował pójście drogą paradygmatu abstynencyjnego, szczególnie w profilaktyce uniwersalnej.

Następnie, na zakończenie panelu głównego, ks. prof. Marian Stepulak omówił zagadnienie profilaktyki w duszpasterstwach na przykładzie Ośrodka Psychologiczno-Pastoralnego „Cyrenejczyk” w Toruniu, w którym podstawowym zadaniem jest kształtowanie osoby ludzkiej. Natomiast w panelach tematycznych szczegółowo dyskutowano nad uzależnieniem od hazardu, profilaktyką zdrowia i profilaktyką szkolną. Pierwsza grupa wysłuchała referatu prof. Iwony Niewiadomskiej i ks. prof. Stanisława Fela pt. „Epidemiologia hazardu w populacji młodzieży z terenu województwa lubelskiego oraz sposoby diagnozowania zjawiska”. Następnie omawiano diagnozę postaw wobec hazardu, ryzyko grania patologicznego, pomiar poznawczych i motywacyjnych uwarunkowań zachowań hazardowych oraz udział seniorów w grach o charakterze hazardowym.

W drugim panelu szczegółowym debatowano o nowych wyzwaniach profilaktyki w ochronie zdrowia, elektroencefalograficznych badaniach potencjałów indukowanych w ocenie podatności i profilaktyce uzależnień, anoreksji jako szczególnym zagrożeniem dla dziewcząt w wieku rozwojowym, percepcji własnej choroby oraz o obowiązkach profilaktycznych opiekunów osób niesamodzielnych. Trzeci panel dotyczył jakości działań profilaktycznych w szkole, specyfiki oddziaływań zapobiegawczych skierowanych do rodziców w szkołach, sposobów radzenia sobie ze stresem przez uczniów w szkołach społecznych i państwowych oraz problemów współczesnych nastolatków.

Różnorodność wystąpień i poglądów na profilaktykę społeczną wskazuje na wieloobszarowe zainteresowanie zagadnieniem zapobiegania problemowym i niebezpiecznym zachowaniom dzieci, młodzieży, ale też osób dorosłych. Zwracano uwagę, iż ich przyczynami są nie tylko zaniedbania wychowawcze, ale również czynniki neurobiologiczne, genetyczne i w końcu kulturowe, które niejednokrotnie stanowią przeważający argument usprawiedliwiający patologiczne zachowania.